

سیل بخشی از بناهای تاریخی و میراث فرهنگی کشور را با خود برد

زخم عمیق آب بر پیکره آثار باستانی

معاون سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری از آسیب دیدن ۱۷۳۰ اثر تاریخی در پی سیل و بارندگی چند هفته اخیر در ۱۲۵ استان کشور خبر می دهد. محمدحسن طالبیان می گوید استان های لرستان، خوزستان و گلستان در صدر تخریب میراث فرهنگی بر اثر سیل و بارندگی قرار دارند. با توجه به آسیب هایی که بر اثر سیل و بارندگی متوجه میراث جهانی در استان خوزستان است، کارشناسی از یونسکو برای بررسی وضعیت موجود به ایران سفر خواهد کرد. طالبیان در این باره می گوید: «گزارش هایی از وضعیت میراث جهانی ایران که در فهرست یونسکو ثبت شده اند و بخش هایی از میراث فرهنگی که در فهرست ثبت موقت هستند به یونسکو اعلام شده و در انتظار نظر آن ها هستیم.» با گذشت بیش از ۱۰ روز از سیلاب، هنوز برخی آثار باستانی زیر آب و در بستر رودخانه هستند و به دلیل قرار داشتن این بناهای تاریخی در آب، هنوز کارشناسان موفق به بررسی و پایش آن ها نشده اند.

آثار فخری

وقتی صحبت از بلاهای طبیعی می شود، می دانیم که همه آن ها به هر چیزی که در مسیرشان باشد، آسیب می زنند و بلاهای طبیعی و گاه حتی بلاهای غیر طبیعی که محصول فعالیت های مخرب انسانی است، جاندار و بی جان، اثر باستانی و مدرن را از هم تفکیک نمی کند. شعور طبیعت، در جریان طبیعی اش نهفته است و این شعور گاه با خواسته ها و تمایلات انسانی تداخل دارد. بلاهای طبیعی می آیند و بسته به وسعت شان، داروندار ما، روایهای ما، خاک و خانه ما و تاریخ ما را ویران می کنند. در این میان، یقه چه کسی را می توان گرفت؟ گاهی انسان چنان عمیق و مصیبت بار درگیر یک فاجعه طبیعی می شود که تا مدت ها به تنها چیزی که فکر نمی کند تاریخ و میراث فرهنگی و بناهای باستانی است که از سرزمینش محو شده اند. در این میان نمی توان از مردم عادی که در اثر سیل یا زلزله خانه و عزیزان خود را از دست داده و آواره می شوند، انتظار داشت برای بازسازی و ترمیم و نگهداری آثار و بناهای باستانی نگرانی یا دغدغه ای داشته باشند. چنین انتظاری را تنها در زمان آرامش و حتی رفاه نسبی و پس از آموزش های لازم می توان از مردم داشت؛ این که در برخورد با آثار و بناهای تاریخی سرزمین خود که بخشی از میراث فرهنگی آنان است، رفتاری دلسوزانه و متعهدانه داشته باشند و مثلاً روی و پای هر اثر تاریخی نام و تاریخ حضور و امضای خود را به یادگار نگذارند - کاری که متأسفانه اغلب مردم می کنند -

شوریه یخانه در اثر زلزله سال های گذشته و سیلاب اخیر، برخی آثار و بناهای تاریخی مان یا ویران شده اند یا به شدت آسیب دیده اند و در حال فروریختن هستند. وقتی پای مقایسه میزان ویرانگری سیل و زلزله میان می آید، برخی متخصصان، سیل را ویرانگر تر از زلزله می دانند. هر چند که آسیب و تلفات جانی زلزله برای آدمی بیشتر است، اما سیل در این میان برودن میراث فرهنگی هر منطقه ای که به آن

وارد می شود؛ مؤثرتر و مهلک تر عمل می کند؛ در واقع سیلاب، با خاصیت روان و شوینده بودن آب، برخی سازه ها را می شوید و می برد و گاه دیگر هر گز امکان بازسازی و ترمیم آثار از دست رفته وجود ندارد.

در باره ساختار برج و وضعیت احتمالاً نگران کننده آن اظهار نظر کرد. بخش هایی از پل کشکان که تاریخ ساخت آن به دوره حکومت آل حسنویه بازمی گردد، فروریخته است. ساخت پل کشکان بر اساس کتیبه موجود،

آن چه سیل اخیر از تاریخ ما گرفت

طبق گزارش محمدحسن طالبیان، معاون سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، میزان آسیب بسیار گسترده است و البته ترمیم بناهای آسیب دیده، نیازمند بودجه هنگفت و تامین هزینه نیروی متخصص است. نیروی متخصص از آن جهت که طالبیان به موردی از ترمیم در سال های گذشته اشاره کرده که از غیر از مصالح باستانی خود سازه باستانی استفاده شده و همین مسئله در بیشتر آسیب دیدن و حتی از بین رفتن بناهای تاریخی نقش عمده ای داشته است. اما چه آثاری از بین رفته یا آسیب دیده اند؟ به نظر می رسد تهیه فهرستی دقیق در این مورد چندان آسان نباشد. هنوز بسیاری از مناطقی که این بناها در آن جا واقع شده اند، در زیر آب هستند. آن چه تا امروز فهرست شده، تنها شامل بناهایی می شود که در دیدرس قرار داشته اند و امکان دسترسی به آن ها و تخمین میزان آسیب دیدگی وجود داشته است:

- «آفرینه» در لرستان دچار فرسایش شده و قسمت ساسانی پل شکسته است.

- «پل دختر» وازگون شده و آسیب دیده است.

- خاک های دستی تپه باستانی اطراف قلعه فلک الافلاک ریزش کرده و دیوارهای حفاظتی قلعه در برخی نقاط ترک خورده اند و هنوز نمی توان

بر اساس گزارش معاون سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری؛ میزان آسیب ناشی از سیل بر بناها و آثار باستانی کشور بسیار گسترده است و ترمیم بناهای آسیب دیده، نیازمند بودجه هنگفت و تامین هزینه و نیروی متخصص است

و دژ رشکان و بنای چندین خسارت دیده اند.

- آسیب دیدن دو اثر تاریخی اثر تاریخی برج کشمر و رباط کبودان در شهرستان بردسکن.

وارد شدن خسارت به مساجد امام و جامع، خانه های تاریخی از جمله حاتمی، صدرزاده، محمدی، نجارپور، افتخار الاسلام و برخی قلعه های تاریخی هم چون قلعه هزار جریب و حمام های سیدبخر العلوم و امام جمعه در شهرستان برودر.

- تخریب ۷۰ درصدی یخچال «میرفتاح» در همدان، که بارندگی از بالا و ریزش حجم زیاد آب به صورت ناگهانی باعث تخریب بخش زیادی از این بنا شده است.

- بخشی از آثار تاریخی که در بستر رودخانه ها قرار داشتند، مثل سازه های آبی شوشتر، خسارت دیده اند؛ قسمتی از بند میزان و سد مربوط به دوران ساسانیان زیر آب دچار فرسایش شده و احتمالاً بخش هایی از آن تخریب شده است.

- در تهران ۱۸ اثر تاریخی شامل پل تاریخی کن، پل نمرود فیروز کوه، پل شاه عباسی پردیس، کاروانسرای امین آباد، گنبد طارس، آتشکده ری

کناره های رودخانه سیمره و قلعه «شاخ» در دهلران خسارت دیده اند و برخی تپه های باستانی به طور کامل زیر آب رفته اند. تپه های «فرخ آباد»، «غران» و «چک دوستعلی» از دسته ۱۲ تپه باستانی، شیارهای ایجاد شده در این تپه ها باعث شسته شدن لایه های باستانی و از بین رفتن آن ها شده است. - در استان سسمنان آسیب های وارد شده در بخش آثار تاریخی استان، شامل، بازار سمنان، امامزاده علویان، کاروانسرای سنگی و آجری آهوان، دیوار برج و باروی تاریخی بسطام، بازار دامغان، مقبره پیر علمدار، مسجد جامع، قلعه تپه جرز، بنای تاریخی کاخ ملاده، جاده سنگفرش قصر بهرام و کاروانسرای قصر بهرام، کاروانسرای جهان آباد، کاروانسرای لاسجرود و کارخانه پنبه گرمسار، یخچال پاده، آب انبار علی آباد، حمام پاده و پل تاریخی صدر آباد است.

آن چه سیل از دل خاک بیرون کشیده است

سیل خسارت سنگینی به میراث فرهنگی و بناهای تاریخی کشورمان وارد کرده و موجب نگرانی بسیاری از علاقه مندان شده است؛ چرا که برخی از این آثار به ثبت جهانی یونسکو رسیده بودند و حالا دیگر وجود ندارند. هر چند طالبیان امیدواری می دهد که این آثار حتی اگر از بین رفته باشند هم از فهرست میراث فرهنگی جهانی یونسکو حذف نخواهند شد. البته این موردی است که پس از حضور کارشناسان یونسکو در این مناطق و بررسی و گزارش آنان مشخص می شود و همه چیز بستگی به تصمیم آنان دارد. اما گذشته از همه این ها، با شسته شدن خاک توسط سیل، برخی آثار باستانی که در طول قرن ها، در دل خاک پنهان مانده بودند، رخ نمودند و بیرون آمدند:

- دو خمره ذخیره آذوقه در کناره دیواره رودخانه «زرانگوش» در استان ایلام که از مدتی قبل از دل خاک بیرون زده بودند، اما دسترسی به آن ها مشکل بود. چرا برای دسترسی به این خمره ها باید عرض رودخانه طی می شد و این کار شدنی نبود، اما اینک با فروکش

با انتشار اخبار بیرون آمدن برخی آثار باستانی بر اثر سیل، حفاران و سارقان با سوءاستفاده از جو متشتت و سرگردانی مردم و نیز گاه غفلت مسئولان، به راحتی به این آثار دست پیدا کرده اند و با توجه به جو آشفته حاکم، مشکلی در انتقال و فروش این آثار ندارد

مورد آثار تاریخی ویران شده، هنوز نمی توان نظر قطعی داد چون بسیاری از آنان در زیر آب قرار دارند، در مورد آثار باستانی کشف شده اخیر نیز نمی توان با قطعیت در مورد حفاظت از آن ها سخن گفت. چرا که خیلی طبیعی است اگر خبر بیرون آمدن برخی از این آثار از دل خاک، به گوش مسئولان نرسد یا به آن ها دسترسی نداشته باشند.

نکنه جالب توجه و در عین حال دردناک این است که در بسیاری از موارد، حفاران غیر مجاز و در واقع سارقان آثار باستانی همیشه زودتر از مسئولان می رسند و اینک خبرهایی از حفاری های مخفیانه و به تازگی فتن آثار باستانی پدیدار شده به گوش می رسد. به خصوص در مناطقی دور افتاده این مسئله بسیار شایع است و این حفاران و سارقان با سوءاستفاده از جو متشتت و سرگردانی مردم و نیز گاه غفلت مسئولان، به راحتی به این آثار دست پیدا کرده اند و با توجه به جو آشفته حاکم، مشکلی در انتقال و فروش این آثار ندارند.

برای مثال مهدی حیدری، عضو هیات مدیره انجمن دوستداران میراث فرهنگی و فعال مدنی شوش، در مورد وضعیت آثار باستانی و تاریخی شوش می گوید: «در روستاها و شهرهای اطراف نگرانی هایی در مورد تپه های باستانی وجود دارد چرا که وقوع سیل، وضعیت به وجود آمده و سبب فعالیت برخی حفاران غیر مجاز شده است و ما در این زمینه پیش از به وجود آمدن مشکلی جدی هشدار می دهیم.»

میزان خسارت با یک حساب سرانگشتی

طالبیان در مورد میزان خسارت مالی تخریب و ویران شدن آثار و بناهای تاریخی، می گوید: «به بخش میراث فرهنگی استان لرستان حدود ۵۰ میلیارد تومان و به میراث فرهنگی خوزستان حدود ۴۵ میلیارد تومان خسارت وارد شده است و میزان خسارت وارده به میراث فرهنگی گلستان حدود ۴۰ میلیارد تومان است.»

نهایت این که: «تاکنون بر اساس بررسی ها و پایش های انجام شده معادل ۳۰۰ میلیارد تومان برای مرمت و نجات بخشی آثار تاریخی کشور بودجه لازم است؛ این فقط مبلغی است که برای انجام اقدامات اضطراری مورد نیاز است، در حالی که متأسفانه خسارت وارده شده به مواد تاریخی و میراث فرهنگی قابل محاسبه نیست. در واقع نمی توان قیمتی روی آثار تاریخی و میراثی که تخریب شده است، گذاشت.»

از گوشه و کنار

بر خورد با دست فروشان مترو تشدید می شود

مدیرعامل شرکت بهره برداری مترو تهران با اشاره به این که در سال جاری بر خورد با متکدیان و دست فروشان مترو تشدید می شود، گفت: همکاری مردم و نخریدن اجناس دست فروشان جهت جلوگیری از اقدام این افراد بسیار حائز اهمیت است. فروش نوبخت افزود: متکدی و دست فروش لباس مخصوص کار ندادن دوری پیشانی آن نیز نوشته نشده است؛ این افراد با بلایت وارد شبکه می شوند و داخل هر قطار نیز مامور جهت شناسایی نداریم، گذاشتن یک مامور برای هر قطار نیز امکان پذیر نیست. وی افزود: مسافران باید کمک کنند تا شاهد تکدی گری و دست فروشی در مترو نباشیم این موضوع باید هر چه بیشتر فرهنگ سازی شود؛ علی رغم اقدامات ما باید توجه داشت که نمی توان مسافران را تک تک کنترل کرد. مدیرعامل شرکت بهره برداری مترو تهران با اشاره به اینکه روزانه ۲ میلیون مسافر توسط مترو جابه جایی شوند گفت: برخی از مسافران می توانند دست فروش باشند و در صورتی که در ایستگاهها ما متوجه این موضوع شویم با آنها مقابله خواهیم کرد ولی اینکه محل خاصی را در کنار ایستگاهها ایجاد کنیم امکان پذیر نیست. وی با بیان این که ما از مترو نگهداری می کنیم ولی مسافران باید نسبت به نگهداری داخل قطار کوشا باشند، گفت: شرکت بهره برداری مترو مرکز مانیتورینگ دارد و در صورت شناسایی افراد متکدی و دست فروش در ایستگاه به آن ها تذکر داده و این افراد را از ایستگاه خارج می کنیم ولی بازداشت این افراد را نمی توانیم انجام دهیم.

ضرورت ایجاد سرویس های بهداشتی مناسب برای سیل زدگان

معاون زنان و امور خانواده ریاست جمهوری گفت: طی این ۱۰ روز حدود ۴۶ زلیمان طبیعی در مناطق سیل زده استان لرستان صورت گرفته و هیچ مرگ و میری برای مادر و کودک نداشته ایم. معصومه ابتکار اظهار کرد: سفری به استان لرستان داشتم و از ستاد مردمی جمع آوری کمک ها بازدید کردم. سازمان های مردم نهاد با هم هماهنگی داشته و با همکاری هلال احمر و سایر نهادها اقدامات خوبی صورت دادند. وی ادامه داد: طرح ارتقای تاب آوری برای سلامت روان آسیب دیدگان و نیز طرحی برای توان افزایی اقتصادی را اجرا می کنیم. بعد از این که کمی شرایط عادی شد زنان سرپرست خانوار شناسایی شده و تحت پوشش این طرح قرار می گیرند. ابتکار گفت: من به پل دختر هم سفر کردم و از نزدیک با خانواده ها دیدار کردم. خدمات اولیه به اما آن جا رسیده است. نیازهای اولیه تامین شده، اما نگرانی اصلی مردم سکونتگاه های شان است. باید جایابی جدیدی دور از بستر رودخانه صورت بگیرد. وی گفت: رسیدگی به بهداشت زنان و نیاز آنان وجود داشت اما خدماتی مثل سرویس های بهداشتی هنوز مشکل دارد. باید در این مورد اطلاع رسانی صحیح شود.

فعالیت کلینیک های سیار دندان پزشکی در مناطق سیل زده

معاون بهداشت وزارت بهداشت بر حضور گسترده کارشناسان بهداشت محیط در مناطق سیل زده تأکید کامل اوضاع تأکید کرد. علیرضا رئیس در سومین جلسه کمیته مدیریت بحران سیل در محل دفتر معاونت بهداشت افزود: نظارت مستمر و روزانه بر منابع آب آشامیدنی، نظارت مستمر بر تهیه و توزیع مواد غذایی و کنترل بهداشت فاضلاب مناطق سیل زده با همکاری ابغافز نکات مهمی است که باید پیگیری شود. معاون بهداشت وزارت بهداشت ضمن اشاره به فعالیت کلینیک های سیار دندان پزشکی در مناطق سیل زده گفت: در صورت کمبود این کلینیک ها در برخی مناطق، دانشگاه های علوم پزشکی معین نسبت به خدمت رسانی در این حوزه تأکید اوضاع و راه اندازی مراکز دندان پزشکی اقدام نمایند.